

JEL: A20

ВПЛИВ РАНЬОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ НА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ

Наталя Трофаїла, кандидат педагогічних наук, доцент,

кафедра психології та педагогіки розвитку дитини,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

***Анотація:** У статті описано, що в наш час, з розвитком суспільства та появою інноваційних технологій, дуже важливого значення набули іноземні мови. Якщо раніше вони були необхідні виключно для перекладачів, дипломатів та політиків, то зараз немає такої сфери людської діяльності, де б не використовувались іноземні мови. Знання іноземних мов – це ключ до успіху в сучасному світі, де спілкування іноземними мовами та обробка величезних обсягів інформації набуває все більшого значення.*

***Ключові слова:** іноземна мова, діти, особистість дитини, батьки*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Освіта сьогодні не може обмежуватися тільки передачею знань, формуванням світогляду. Необхідно готувати дітей до життя, навчити їх орієнтуватися в складних проблемах і визначити своє місце в цьому світі. Інтерес до вивчення мов традиційно великий, бо перефразовуючи відомий вислів, можна сміливо сказати, що той, хто володіє мовами, володіє світом.

Загалом людина, яка володіє мовами, різнобічно розвинута особистість, володіє кращими здібностями до вивчення нового, вільніша та більш впевнена у спілкуванні з людьми. У наш час з'являється все більше і більше охочих знати іноземні мови. Вони розуміють важливість їх вивчення. Вони

не вважають це прагнення лише даниною моді, а замислюються про ті переваги, які дає знання іноземних мов будь-якій культурній людині. Вивчення будь-якої іноземної мови розкриває нові можливості, робить багатшим наш духовний світ. Володіючи іноземною мовою, людина автоматично переходить на вищий соціальний ступінь, оскільки стає конкурентоспроможним претендентом на високооплачувану посаду. Адже, як відомо, престижні організації, зазвичай, або самі є представниками іноземних фірм, або ведуть з ними активну партнерську діяльність. А там без знання іноземної мови не обійтися! Іноземні мови покращують якість нашого життя у всіх її сферах.

Якщо запитати батьків щодо віку дітей з якого краще починати навчання іноземних мов, то це питання залишається наразі дискусійним. Тому на сьогодні, батьки замислюються над тим, щоб почати навчати дітей з раннього віку. Перед батьками стоять важливі завдання: знайти гарного вчителя для індивідуального навчання, віддати дитину до закладу дошкільної освіти, де дітей навчають іноземну мову в колективі або ж віддати у приватну школу. Але на жаль, батьки інколи за жагою всебічного розвитку дітей, забувають, що у дітей відбирають дитинство. Що стосується вчителів та вихователів з правом навчання дітей іноземної мови їхнє завдання: зацікавити дітей до вивчення іноземної мови, обрати методіку за якою діти зможуть вивчати іноземну мову, а також знайти індивідуальний підхід до кожної дитини, адже кожна дитина індивідуальна.

За допомогою мови люди розширюють кругозір, спілкуються з мешканцями інших країн, долучаються до чужої культури, і по-новому дивляться на навколишній світ.

Аналіз останніх досліджень та публікацій показав, що раннє навчання іноземних мов є одним із пріоритетних напрямів розвитку освіти. Тому ця проблема зустрічається в працях багатьох науковців, серед яких (Ананьєв, Брунер, Давидов, Запорожець, Костюк, Лейтес, Максименко, Піаже).

Мета статті – визначити як впливає вивчення іноземної мови у ранньому віці на формування особистості дитини.

Виклад основного матеріалу. Ранній дитячий вік є сензитивним періодом для розвитку мовлення, оскільки саме в цей час оволодіння мовою є найефективнішим. Важливість і корисність раннього навчання іноземної мови виявляється і відносно особистості дитини. Воно впливає на зростання середнього рівня освіченості, підвищення вимог до загального рівня культури, формування готовності до міжнаціональної співпраці.

Раннє навчання іноземній мові закладає підвалини для підвищення якості володіння першою іноземною мовою, створює базу для продовження її вивчення в школі, а також впливає на вивчення другої, третьої іноземних мов.

Сучасна система іншомовної підготовки передбачає більш раннє навчання іноземних мов, оскільки покращення ефективності навчання дітей дошкільного віку іноземної мови є одним із нагальних питань сучасної педагогічної системи. Отже важливим питанням є пошук ефективних підходів, методів, форм і засобів підготовки дітей дошкільного віку до якісного іншомовного спілкування, оскільки на сьогодні ця проблема знаходиться на стадії дослідження.

Питання щодо віку дітей для початку навчання іноземних мов, залишається наразі дискусійним. Більшість же вчених вважає найбільш сприятливим, для початку навчання іноземних мов дітей, вік від 4 до 6 років (Гергель, Негневицька, Полонська, Пулгрем, Пенфілд, Футерман, Шкваріна, Агостон, Андерсон та інші). На думку багатьох дослідників дошкільний вік період є найбільш сенситивним для оволодіння дітьми основами іноземного мовлення. Аналіз наукових праць свідчить про актуальність вивчення процесу підготовки дітей до іншомовного спілкування.

Теоретичне осмислення актуальних досягнень у галузі дошкільної зарубіжної освіти обумовлює необхідність підвищення її якості в Україні.

Відтак реформування сучасного дошкілля сприяє визначенню і утвердженню за пріоритетні особистісно орієнтований і компетентнісний підходи до реалізації змісту освіти дітей (Богущ, Луцан, 2008).

Зміни в соціально-політичному житті країни в руслі чинного законодавства – Конституція України, Закон України «Про освіту» та інші виразняють низку концептуальних положень її обов'язкового структурного компонента – мовної освіти.

Тому включення іноземної мови в систему дошкільної освіти і виховання України було продиктовано рядом причин, основною серед яких стало наявність протиріччя між оволодінням іноземною мовою у сучасному світі і перевтіленні їх у існуючий фактор соціально-економічного розвитку суспільства в цілому і недооцінюванням та недосконалістю навчання нею у сучасній українській школі (Будак, 2008).

На нараді в МОН України з проблем навчання іноземних мов у закладі дошкільної освіти наголошувалося, що перспективним шляхом забезпечення системи дошкільної освіти фахівцями з іноземних мов є підготовка дошкільних працівників із правом навчання іноземних мов. З огляду на це не лише постають нові проблеми формування комунікативної компетенції дітей дошкільного віку, а й посилюється запит педагогічної спільноти на навчально-методичну літературу як засіб фахової підготовки вихователів ЗДО до навчання дітей іноземної мови з наймолодшого віку. Від рівня його фахової підготовки, а також теоретичної, методичної і практичної майстерності залежатиме, передусім, зацікавлення дошкільників мовою, ступінь опанування нею і, загалом, їхня комунікативна компетенція. Вивчення іноземної мови дошкільниками, яка не лише озброює малят основами іншомовного спілкування, а є дієвим засобом розвитку, виховання, особистісного становлення дитини. Сучасні концептуальні підходи до навчання дітей іноземної мови враховують психофізіологічні можливості дітей дошкільного віку й вже сьогодні ми маємо «сім законів ефективного

навчання іноземної мови» детально відпрацьовані і обґрунтовані Шкваріною (2005):

1. Формувати іншомовну комунікативну компетентність.

Дошкільний період результативний не стільки для навчання, скільки для розвитку, загальної освіти дитини. Метою вивчення іноземної мови в цей період має бути сприяння повноцінному, своєчасному розвитку дитини, її адаптації до життя в суспільстві. Тому важливо формувати саме іншомовну комунікативну компетентність.

2. Навчати іншомовного спілкування, а не іноземної мови.

Процес навчання іноземної мови має бути організованим і керованим грамотним педагогом так, щоб у дитини виникла потреба вживати іншомовний матеріал у власному мовленні. Така сформована потреба забезпечить дитині іншомовне спілкування у професійній діяльності дорослого життя.

3. Зразки мовлення – основа для формування іншомовної компетентності дошкільнят.

Навчання іноземній мові базується не на повторенні певних слів за педагогом, а в процесі спілкування. Тому важливо спонукати дитину до використання мовленнєвих кліше та часто вживаних висловів за темами близького та зрозумілого дитині оточення: наприклад, привітання, подяка, називання себе, команди до виконання дій тощо. Такі зразки підбираються з урахуванням потреб спілкування і виступають опорою для засвоєння мовного матеріалу. Формування мовленнєвої компетенції дошкільників реалізується саме у процесі засвоєння зразків мовлення.

4. Гра – провідний метод і форма навчання дошкільнят іноземної мови.

На заняттях з іноземної мови діти повинні постійно перебувати в умовах уявної мовної ігрової ситуації. Важливо використовувати форми і методи, які базуються на різноманітних компонентах ігрової діяльності. Дидактична гра виступає провідним методом розвитку іншомовного мовлення дітей дошкільного віку.

5. Провідна роль пізнавальної та ігрової діяльності.

За теорією діяльності обґрунтованої Виготським, Гальперіним, Запорожцем, Леонтьєвим, у діяльності виділяють три взаємопов'язані складові: мотив, мету та виконання. Вивчаючи з дітьми іноземну мову, учитель обов'язково мотивує мовленнєву діяльність. Діяльність стає можливою лише тоді, коли є розуміння мети, яке породжується мотивом. А сам мотив залежить від потреби розмовляти іноземною мовою. Нажаль, така потреба у дошкільників відсутня. Тому й необхідно поєднати іншомовну мовленнєву діяльність із пізнавальною та ігровою, які є «рідними» видами діяльності дитини дошкільного віку.

6. Заняття в системі – базова форма навчання дошкільнят іноземної мови.

Однотипні комплексні заняття у вивченні іноземної мови не мають результативності. Слід практикувати цикли занять за типом домінуючої навчальної діяльності, коли заняття не розпадаються на окремі, де виконується конкретний новий програмовий матеріал, а забезпечується чітка низка взаємопов'язаних циклів - тем, що в результаті й сприяє успішному засвоєнню іноземної мови.

7. Успіх породжує успіх.

Завдання, які підбирає вчитель, мають бути посильними для дітей дошкільного віку й цікавими. Лише відчуваючи ентузіазм, керуючись внутрішньою мотивацією, дитина буде успішною. Навчання дошкільників іноземній мові слід організовувати таким чином, щоб ситуацію успіху дошкільник і вчитель відчували якомога частіше.

Американський лікар Доман, автор книг «Гармонійний розвиток дитини», «Як дати вашій дитині енциклопедичні знання» та інших, пише: «Якщо яка-небудь доросла людина забажає швидко придбати комплекс неповноцінності, то все що для цього треба зробити – це позмагатися в вивченні іноземної мови з малюком, якому півтора роки», вважає, що дитина спроможна опанувати до трьох – чотирьох мов, якщо на них говорять в родині, в якій

росте малюк, що починати навчання потрібно майже з перших місяців. В його інституті за його програмою пройшли навчання вже десятки тисяч дітей, тому що ранній вік є періодом коли росте мозок, і можливості навчання в цей період унікальні.

Ушинський писав: «Дитя привчається за декілька місяців так говорити іноземною мовою, як не може привчитися за декілька років». Успішне оволодіння дітьми іноземною мовою стає можливим ще й тому, що дітей, особливо дошкільного віку, відрізняє найбільш гнучке та швидке ніж на подальших вікових етапах, запам'ятовування мовного матеріалу; наявність глобально діючої моделі і природність мотивів спілкування; відсутність мовного бар'єру, страху гальмування, який заважає вступити у спілкування іноземною мовою навіть при наявності необхідних навиків; порівняно невеликий досвід в мовному спілкуванні рідною мовою та інше. Крім того, гра, яка є провідним видом діяльності дошкільника, дозволяє зробити комунікативно цінними практично любі мовні одиниці (Бойко, 2006).

На сучасному етапі реформування освітньої системи України до вихователя з правом навчання іноземної мови сформульовано низку вимог:

- володіння знаннями зі своєї дисципліни, він повинен моделювати навчальний процес із проекцією на досягнення його високої ефективності; педагог має вирізнятися творчістю;
- повинен бути обізнаним із раціональними формами організації навчального процесу і впроваджувати їх у реальну практику роботи з дітьми;
- використовувати ефективні методи і прийоми навчання, оптимальні способи досягнення означених цілей (Марчій-Дмитраш, 2015).

З огляду на це, сучасний педагог повинен бути поінформованим із основними положеннями державної політики України у галузі дошкільної освіти загалом і навчання іноземних мов зокрема, а також знати особливості особистісного розвитку дитини, її життєво важливі сфери і, насамперед, рівень сформованості пізнавальних інтересів, від яких значною мірою

залежить технологія і специфіка навчання іноземної мови в умовах ЗДО.

Безумовно, майбутнім фахівцям, які будуть навчати дітей дошкільного віку іноземної мови, необхідно пам'ятати, що в силу вікових особливостей дошкільники надзвичайно рухливі, тому використання ігрових прийомів перетворює навчання іноземної мови до природного розвитку дитини (Зубенко, 2006).

До того ж останнім часом зростає кількість гіперактивних дітей, у яких концентрація уваги дуже обмежена, що потребує від фахівців високого професіоналізму: часто виявляти винахідливість, володіти асоціативним мисленням, оскільки немає часу згадувати фрази що сказати далі, думати, «відпочити». До кожного заняття треба ретельно готуватися і до автоматизму відпрацьовувати його хід.

Не секрет, що навіть досвідчені педагоги, після занять з дітьми дошкільного віку виснажені як психологічно, так і енергетично: треба всього себе віддати малечі. Паузи тут відсутні. Такий темп навчально-виховного процесу вимагає досконалого володіння іноземної мови від майбутніх вчителів англійської мови. Із даною категорією дітей проводити заняття набагато складніше, ніж з учнями старших класів (Чайка, 2011).

Слід пам'ятати, що методик навчання дітей іноземної мови існує безліч, але перш за все вона має мати тісний зв'язок з дисциплінами професійно–педагогічного спрямування, а саме: «Педагогіка», «Психологія загальна та вікова», «Психологія педагогічна», «Дидактика», «Теорія та методика виховання»; дисциплінами філологічного спрямування: «Практика усного та писемного мовлення», «Іноземна мова» тощо.

Висновки і пропозиції. Підсумовуючи сказане, можна дійти висновку, що вивчення іноземної мови у ранньому віці має багато позитивних наслідків. Але не слід забувати, що такі питання слід вирішувати з обережністю. Всі діти різні, і тому підходи до навчання кожного з них повинні бути індивідуальними та науково обґрунтованими, базуватися на фізіологічних і

психічних особливостях організму дитини раннього або дошкільного віку. Також батьки, педагоги обов'язково повинні звертати увагу на особистісні якості і потреби дітей. Тільки за цих обставин розвиток підростаючого покоління буде ефективним, збалансованим і гармонійним. Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у розкритті особливостей побудови занять з іноземної мови з дітьми дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Богуш, А.М., Луцан Н.І. (2008). Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників. Мовленнєві ігри, ситуації, вправи: навч.-метод. посібник, К.: Слово, 256 с.
2. Бойко, О.В. (2006). Особливості формування мовленнєвої активності у дітей на заняттях з іноземної (англійської) мови. *Наукові записки Ніжин. Держ. ун-ту імені М. Гоголя*: наук. журн. / за ред. Є.І. Коваленко. Ніжин: НДУ, 2006, с. 45-48.
3. Будак, С.В. (2008). Формування готовності студентів до іншомовної діяльності з дошкільниками: монографія зі спецпрактикумом у двох книгах, К.: Видавничий Дім «Слово», 288 с.
4. Державна національна програма «Освіта (Україна ХХІ століття)» (1994). К.: Райдуга, 61 с.
5. Зубенко, Т.В. (2006). Комунікативний підхід до навчання іноземної мови учнів початкової школи, Миколаїв: МДУ імені В.О. Сухомлинського, 120 с.
6. Марчій-Дмитраш, Т.М. (2015). Навчання іноземної мови дітей дошкільного віку: навчально-методичний посібник, Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 64 с.
7. Чайка, В.М. (2011). Основи дидактики: навч. Посібник, К.: Академ-видав, 238 с.
8. Шкваріна, Т.М. (2005). Англійська мова для наймолодших [Текст]: програма, методичні рекомендації, розробки занять, Х.: Видавнича група «Основа», 176 с.